

Toimittanut Hannu Uusitalo

Pensions and pensioners' disposable income

Trends in 1990–2005

Eläkkeiden riittävyys ja eläketurvan taloudellinen kestävyys ovat eläkepolitiikan keskeisiä tavoitteita. Tämä kirja antaa aineksia riittävyyden arviointiin. Siinä selvitetään, miten eläkkeet, eläkeläisten tulot ja toimeentuloa ovat viimeisen 10–15 vuoden aikana kehittyneet reaalisesti ja suhteessa ansiotason muutokseen.

Kirja koostuu kuudesta artikkelista. Ensimmäinen artikkeli luo taustaa tarkastelemalla taloudellista ja sosiaaliturvan kehitystä, erityisesti harjoitettua eläkepolitiikkaa. Se sisältää myös yhteenvedon kirjan keskeisistä tuloksista. Toisessa artikkelissa huomion kohteena on eläkkeelle siirtymisessä ja ikääntyneiden työllisyydessä tapahtuneet muutokset. Kolmas artikkeli kohdistuu eläkkeiden kehitykseen. Neljännessä artikkelissa näkökulma laajenee eläkkeistä eläkeläisten veronalaisiin tuloihin. Viidennessä artikkelissa näkökulma laajenee edelleen eläkeläisten toimeentuloon, jolloin otetaan huomioon myös kotitalouden muiden jäsenten tulot kaikki käytettävissä olevat tulot. Kuudes artikkeli tarkastelee suomalaisten eläkeikäisten toimeentuloa verrattuna vanhoihin Euroopan unionin jäsenmaihiin.

Eläkeläisten määrä ja rakenne ovat vuodesta 1990 voimakkaasti muuttuneet. Heidän lukumääränsä on kasvanut samalla kun eläkeläisten keski-ikä on noussut. Eläkkeelle siirtymisessä ja työssä jatkamisessa havaittu kehitys on 1990-luvun jälkipuolelta lähtien ollut eläke- ja työllisyyspoliittisten tavoitteiden suuntaista. 1990-luvulla 25-vuotiaan eläkkeellesiirtymisiän odote nousi puolelatoista vuodella. Tällä vuosikymmenellä 50-vuotiaan eläkkeellesiirtymisiän odote on noussut noin puolella vuodella. Varhaiseläkkeillä olevien väestöosuus on pienentynyt ja ikääntyneiden työllisyysaste on noussut.

Vanhuus- ja työttömyyseläkkeensaajien keskimääräinen kokonaiseläke nousi vuosina 1992–2005 reaalisesti noin 20 prosentilla. Tämä muutos selittyy pitkälti sillä, että eläkkeensaajien ryhmä on muuttunut: uudet eläkkeet ovat olleet keskimääräistä korkeampia kuin taas päätyneiden eläkkeiden taso on ollut keskimääräistä matalampi. Työkyvyttömyyseläkkeensaajien kokonaiseläketulo on pysynyt tarkastelujaksolla reaalisesti entisellään.

Vanhuus- ja työttömyyseläkkeensaajien kokonaiseläkkeen taso verrattuna ammatissa toimivien ansiotasoon on pysynyt melko vakaana eli noin 50 prosentin seutuvilla. Työkyvyttömyyseläkkeensaajien kokonaiseläkkeen taso suhteessa yleiseen ansiotasoon on selvästi alentunut.

Kokonaiseläkkeiden jakauman tarkastelussa eläkkeensaajat on jaettu tulojen suuruuden mukaan kymmeneen yhtä suureen osaan eli desiiliin. Sen jälkeen on laskettu, millaisen osuuden eläkkeistä eri desiilit saavat. Korkeinta eläkettä saavan 10 prosentin osuus on hieman supistunut, lopun 90 prosentin saama osuus on vastaavasti noussut. Tämä merkitsee sitä, että kokonaiseläkkeiden jakauma on vuosina 1990–2005 tullut hieman tasaisemmaksi.

Eläkeläisten ja muiden väestöryhmien veronalaisten brutto- ja nettotulojen tarkastelu vuosina 1990–2004 osoittaa, että lamavuosina eläkeläisten suhteellinen asema parani, mutta on sen jälkeen huonontunut. Jos katsotaan koko periodia 1990–2004, niin palkansaajiin nähden eläkeläiset ovat säilyttäneet asemansa bruttotuloilla mitaten. Kun vähennetään verot eli tarkastellaan nettotuloja, niin eläkeläisten asema on heikentynyt suhteessa palkansaajiin. Tämä johtuu siitä, että eläkeläisten verotus on keventynyt vähemmän kuin palkansaajien verotus.

Vuosina 1987–2004 eläkeläiskotitalouksien toimeentulon taso on noussut reaalisesti 50 prosentilla. Eläkeläiskotitalouksien toimeentulo suhteessa ammatissa toimivien kotitalouksien toimeentuloon on vaihdellut talouden suhdannetilanteen mukaan. Vuonna 2004 eläkeläiskotitalouksien toimeentulon taso oli 70 prosenttia ammatissa toimivien kotitalouksien tasosta. Eläketulojen jakautuminen on muuttunut tasaisemmaksi, kun eläkkeensaajien suurituloisimman kymmenesosan saama osuus eläketulosta on pienentynyt. Toimeentulo jakautuu eläkeläiskotitalouksien kesken tasaisemmin kuin koko väestössä. Eläkeläisten köyhyysriski on 1990-luvun alusta voimakkaasti pienentynyt, mutta viime vuosien kehitys on kulkenut päinvastaiseen suuntaan. Eläkepolitiikan onnistumista kuvastaa se, että tämä riski ei ole sen suurempi kuin se on koko väestön keskuudessa.

Eläkeläisten toimeentulon vertailussa viiteentoista (vanhaan) EU-maahan tulee esiin Suomen mielenkiintoinen profiili. Eläkeikäisten ostovoima on vertailumaiden pienimpiä ja myös suhteessa työikäiseen väestöön se on vaatimattomasta päästä. Eläkeikäisten toimeentulon jakautuminen on Suomessa keskimääräistä tasaisempi, ja köyhyysriski pienimpien joukossa. Poikkeuksena on 75 vuotta täyttäneiden naisten ryhmä, jonka köyhyysriski on EU-maiden keskitasoa korkeampi.

Lisätietoja

Hannu Uusitalo, Eläketurvakeskus
Sähköposti: hannu.uusitalo@etk.fi
Puhelin: 010 751 2579

Aineistotilaukset: aineistotilaukset@etk.fi

ISSN 1238-5948
ISBN (pdf) 951-691-063-7
ISBN (sid.) 951-691-062-9

Eläketurvakeskus

00065 ELÄKETURVAKESKUS
Puhelin 010 7511
Faksi (09) 148 1172

Pensionsskyddscentralen

00065 PENSIONSSKYDDSCENTRALEN
Tfn 010 7511
Fax (09) 148 1172

Finnish Centre for Pensions

FI-00065 ELÄKETURVAKESKUS, FINLAND
Tel. +358 10 7511
Fax +358 9 148 1172

www.etk.fi

>julkaisut